

RAKOUSKO-UHERSKÉ AKTIVITY V ČÍNĚ, 1894-1914

Jan Kočvar

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Praha 2012

Posudek dizertační práce

Studium tzv. velké politiky sice patří k evergreenům historických prací a to přesto, že jde o velmi komplikovanou záležitost, která v sobě skrývá řadu úskalí – kromě technických problémů (znalost jazyků, ve starším období i paleografie) – totiž předpokládá nejen orientaci v dějinách sledovaného období, ale i dějin diplomacie, správy apod. Jak sám autor, který se již dříve zabýval dějinami Dálného východu, zaměřil se primárně na politické aspekty vztahů mezi Rakousko-Uherskem a Čínou (jak sám ovšem uvádí s výjimkou kapitoly o Boxerském povstání, kde se zabývá i rakousko-uherskou účastí a průběhem samotných bojových operací). Stranou naopak ponechává hospodářské kontakty mezi oběma státy, pokud se bezprostředně nedotýkají politických vztahů. Struktura práce je chronologická, vymezená lety 1894–1914, obdobím mezi čínsko-japonskou válkou a první světovou válkou, a je rozdělena do sedmi kapitol.

Úvod je kromě stanovení cílů věnován rozboru literatury a zejména pramenů uložených převážně v Österreichisches Staatsarchiv ve Vídni, respektive v oddělení Haus-, Hof- und Staatsarchiv. Na tomto místě je třeba vyzdvihnout, že i když Jan Kočvar vychází z řady edic, jeho práce se primárně opírá o nepublikované prameny z rakouských archivů.

Samotná práce je velmi precizně strukturována, je události jsou řazeny chronologicky a rozšířeny o přehled vývoje v Číně, jež ve druhé polovině 19. století stále silněji ovlivňovalo soupeření velmocí. Jejím mimořádným přínosem je čtivost, které ovšem nebyla obětována kvalita práce. Jan Kočvar v každé části studie dokazuje nejen svůj zájem o zkoumané teritorium a o zahraniční politiku, ale také svou vynikající odbornou erudovanost. Výsledkem je práce mimořádné kvality, jež podle mého názoru snese i přísné mezinárodní srovnání.

Moje poznámky k práci jsou spíše okrajové. Polemizoval bych s poznámkou na s. 255, že se Rakousko-Uhersko netěšilo v očích „pokrokového“ světa valné prestiži. Především není specifikováno v jakém ohledu a pak by bylo dobré zdůraznit, že vnitřní politika se výrazně odlišovala v obou částech podunajské monarchie. Zatímco Uhry vystupovaly navenek jednotně, ale liberální byly pouze svými zákony, Předlitavsko sice mnohdy působilo jako chaotický slepenec teritorií a národností, ovšem dodržování zákonů zde bylo příkladné i ve srovnání se západní Evropou a politický i hospodářský vzestup i zaostalých teritorií nemalý.

Vzhledem k důrazu, který autor klade na velkou politiku, by bylo zajímavé sledovat osudy jednotlivých zástupců monarchie v Číně na základě pramenů Administrative Registratur, Haus-, Hof- und Staatsarchiv. Tyto prameny totiž zachycují celou kariéru úředníka (diplomata) od jeho přijetí až do penzionování a představují nesmírně cenný zdroj informací. Je

tak možné vyhnout se některým omylům, jež najdeme i v řadě předních studií. Např. Arthur von Rosthorn (s. 65) byl skutečně legačním tajemníkem jmenován roku 1896. Nešlo však původně o kariérního diplomata, ale o odborníka na danou oblast, kterého ministerstvo zahraničí v roce 1896, kdy byl jmenován legačním tajemníkem, naléhavě potřebovalo. Rosthorn před svým přijetím do diplomatických služeb působil již 13 let v Číně jako úředník tamní správy námořních cel. Jeho diplomatická kariéra přitom byla mimořádně rychlá, protože po devíti letech služby byl jmenován vyslancem v Persii. Nakonec jej však tento rychlý vzestup přivedl do nemalých obtíží: Rosthornovi sice bylo na jeho žádost již v době nástupu ministerstvem zahraničí slíbeno, že mu předcházející zaměstnání v Číně bude započítáno do délky služební doby, která hrála významnou roli při výpočtu důchodových nároků, rakouské ministerstvo financí však po rozpadu monarchie tento slib nakonec odmítlo respektovat.

Jsem přesvědčen, že studie Jana Kočvara „Rakousko-uherské aktivity v Číně, 1894-1914“ je přínosnou vědeckou prací. Autor vycházel z velké části z dosud nepublikovaného archivního materiálu, což hodnotu studie zásadním způsobem zvyšuje. Práci proto doporučuji k obhajobě, přičemž bych rád zdůraznil, že vzhledem k jejímu zaměření a původnosti by bylo velmi vhodné její publikování.

26. listopadu 2012

doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

